

رابطه اعتیاد به اینترنت با پیشرفت تحصیلی و ویژگی‌های شخصیتی فراگیران

رمضان حسن‌زاده *

عاطفه بیدختی **

عباس رضایی ***

فاطمه رهایی ****

چکیده

دسترس‌ی به اینترنت، پدیده‌ای رو به گسترش است. هم‌زمان با دسترسی روز افزون و گسترده مردم به اینترنت، شاهد نوعی وابستگی در جوانان هستیم. به این دلیل، این پژوهش به منظور بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت با ویژگی‌های شخصیتی و پیشرفت تحصیلی فراگیران انجام پذیرفت. روش پژوهش حاضر، از نوع توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ در استان سمنان بود که بر اساس جدول کرجسی و مورگان، تعداد ۸۰۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه سنجش اعتیاد به اینترنت یانگ و ویژگی‌های شخصیتی نئو جمع‌آوری و با استفاده از آزمون تی و ضریب همبستگی پیرسون و با نرم‌افزار SPSS تحلیل شد. نتایج نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت و پیشرفت تحصیلی همبستگی معنادار و منفی وجود دارد. بین دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر میزان استفاده از اینترنت تفاوت معنادار وجود دارد و میانگین استفاده از اینترنت در پسران بالاتر از دختران است. هم‌چنین، همبستگی میان اعتیاد به اینترنت با خرده مقیاس‌های روان رنجورخویی و موافق‌بودن معنادار و مثبت و با وجدان بودن و برون‌گرایی معنادار و منفی است. بین اعتیاد به اینترنت و خرده مقیاس گشودگی رابطه معنادار وجود نداشت. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که ویژگی شخصیتی از عوامل مؤثر و پیش‌بینی‌کننده در استفاده از اینترنت است.

واژگان کلیدی

اعتیاد، اینترنت، ویژگی شخصیتی، فراگیران

* دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری rhassanzadehd@yahoo.com

** کارشناس ارشد روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری atefeh_beydokhti@yahoo.com

*** مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری a.rezaei1353sari@gmail.com

**** کارشناس پژوهش، دانشگاه علوم پزشکی سمنان rahaei_pnu@yahoo.com

نویسنده مسؤول یا طرف مکاتبه: عاطفه بیدختی

مقدمه

بی‌شک، اینترنت پیش‌تاز انقلاب صنعتی جدید است و اکنون در اوج قله انقلاب صنعتی دیجیتال قرار دارد. بسیاری از روان‌شناسان در این مسأله تردید دارند که آیا واقعاً واژه اعتیاد برای توصیف زمانی که مردم وقت زیادی را صرف استفاده از اینترنت می‌کنند، واژه مناسبی است. اعتیاد پدیده‌ای است که از زمان‌های گذشته، انسان‌ها در جوامع گوناگون با مفهوم آن آشنا بوده‌اند. در حال حاضر، با تغییر تدریجی شیوه زندگی به موازات پیشرفت‌های علمی و فن‌آوری و افزایش غیرقابل تردید سطح شعور و آگاهی مردم موضوع اعتیاد در زمینه‌های گوناگون به وجود آمده و مشاهده می‌گردد. امروزه، اعتیاد به اینترنت یکی از مشکلات معمول می‌باشد که به صورت استفاده نادرست از کامپیوتر و اطلاعات اینترنت تعریف می‌شود. دسترسی به اینترنت پدیده‌ای رو به گسترش است و هر روز تعداد بیشتری از افراد در زمره استفاده‌کنندگان اینترنت قرار می‌گیرند. اینترنت در همه جا حضور دارد: در خانه، مدرسه، ادارات و حتی در مراکز خرید و در بین کاربران اینترنت، جوانان و نوجوانان بیشترین استفاده از آن را دارند (بالن^۱ و هری^۲، ۲۰۰۰).

ایوان گلدبرگ^۳، روان‌پزشکی از دانشگاه کلمبیا، اولین بار اختلال اعتیاد به اینترنت را در جولای ۱۹۹۵ مطرح کرد. اعتیاد به اینترنت یا وابستگی رفتاری به اینترنت صرف نظر از این که آن را یک بیماری یا آسیب روانی یا معضل اجتماعی بدانیم پدیده‌ای است، مزمن، فراگیر و عودکننده که با صدمات جدی جسمانی، مالی، خانوادگی، اجتماعی و روانی همراه است. رایج‌ترین اصطلاح، «اعتیاد به اینترنت» است که نوعی وابستگی رفتاری به اینترنت ایجاد می‌کند و با این ویژگی‌ها تعیین می‌شود: هزینه روزافزون برای اینترنت و موضوعات مربوط به آن، احساس هیجانی ناخوشایند (مانند اضطراب، افسردگی و مانند آن) در زمانی که فرد در تماس با اینترنت نیست، قابلیت تحمل و عادت کردن به اثرات در اینترنت بودن، انکار رفتارهای مشکل‌زا از این دیدگاه، اختلال به عنوان اختلال تنشی یا کنترل‌تکانه مانند قماربازی بیمارگونه در نظر گرفته می‌شود و کسانی که به این معیار می‌رسند، مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی و شغلی پیدا می‌کنند (گونزالز، ۲۰۰۸).

-
1. Bullen
 2. Harre
 3. Ivan Goldberg

انجمن روان‌شناسان آمریکا اعتیاد به اینترنت را یک الگوی استفاده از اینترنت که باعث موج اختلال عملکردی شده و با حالات ناخوشایند درونی در طول یک دوره دو ماهه همراه باشد، تعریف کرده است (حداقل ۳ معیار در طول دو ماه): ۱. تحمل ۲. علایم ترک ۳. زمان استفاده از اینترنت بیش از آن چه فرد در ابتدا قصد دارد، به طول انجامد ۴. تمایل مداوم برای کنترل رفتار ۵. صرف وقت قابل توجه برای امور مرتبط با اینترنت ۶. کاهش فعالیت‌های اجتماعی، شغلی و تفریحی در استفاده از اینترنت ۷. تداوم استفاده با وجود آگاهی از آثار منفی آن (پاتریک^۱ و جویس^۲، ۲۰۰۸). این آسیب‌ها تا به آن حد جدی شده است که اکثر کشورها را بر آن داشته تا با تأسیس کلینیک‌های اعتیاد به تکنولوژی، به خصوص اینترنت، گامی مؤثر در بهبود وضعیت بیماران معتاد به اینترنت و یا تلفن همراه بردارند (بالن و هری، ۲۰۰۰). در سال‌های اخیر مطالعات شیوع اعتیاد به اینترنت را بین ۰/۳٪ تا ۲۲٪ گزارش کرده‌اند (کیم^۳ و همکاران، ۲۰۰۹).

هم‌زمان با دسترسی گسترده مردم به اینترنت شاهد نوعی وابستگی در نوجوانان هستیم. از طرفی، در عین حال که روابط افراد به ویژه (نوجوانان و جوانان) در جهان مجازی افزایش می‌یابد، در مقابل از روابط آنها در جهان واقعی کاسته می‌شود (سامسون و کین، ۲۰۰۵، به نقل از غفاری، ۱۳۸۹). روان‌شناسان معتقدند هر رفتاری که فرد از خود نشان می‌دهد، تحت تأثیر عوامل بسیاری، هم‌چون: عوامل محیطی، عاطفی و شخصیتی می‌باشد. مقصود از عوامل شخصیت در واقع همان ویژگی‌های شخصیتی است که می‌تواند، فرد را مستعد بروز یک سری از رفتارها نماید. در صورتی که ممکن است، فرد دیگری با ویژگی شخصیتی متفاوت دست به چنین رفتارهایی نزنند. بنابراین، عوامل شخصیتی از مهم‌ترین عواملی است که قادر است، در شناخت پیچیدگی‌های رفتار در انسان در موقعیت‌های مختلف کمک‌شایان توجهی نماید و از این رو نمی‌بایست از چشم محققان دور بماند (چین، جو و چنگک، ۲۰۰۶).

نظریه پنج‌عاملی شخصیت که به پنج عامل بزرگ^۴ نیز معروف است، از سوی دو روان‌شناس ساکن ایالات متحده به نام کاستا^۵ و مک‌کری^۶ در اواخر دهه ۸۰ میلادی ارائه شد و در اوایل دهه ۹۰ مورد ارزیابی مجدد قرار گرفت. پنج عامل اصلی یا بزرگ، عبارت‌اند از: نوروتیسیزم^۷ (N) که

1. Patrick
2. Joyce
3. Kim
4. Big Five Personality Traits
5. Costa
6. McCrae
7. Neuroticism

عصبیت یا بی‌ثباتی هیجانی نیز نامیده شده، برون‌گرایی^۱ (E)، بازبودن به تجربه^۲ (O)، توافق^۳ (A) و وجدانی بودن^۴ یا وظیفه‌شناسی (C).

با وجود آن‌که نمی‌توان، از نظر دور داشت که استفاده از اینترنت در دنیای امروز یک ضرورت است، اما، این ابزار می‌تواند، علاوه بر به‌کارگیری درست و بجا به صورت نادرست و نابجا مورد استفاده قرار بگیرد و شرایطی را فراهم آورد، که ترک آن مشکلاتی را برای کاربر به وجود آورد. چگونگی استفاده می‌تواند، به ویژگی‌های شناختی، عاطفی و شخصیتی کاربران مرتبط باشد. از آن‌جا که مطالعات فراوانی در حوزه اعتیاد به اینترنت در سایر کشورهای جهان صورت گرفته است و عوامل بسیاری را نیز در ظهور این اختلال شناسایی کرده‌اند، اما به منظور برنامه‌ریزی مبتنی بر پژوهش در هر جامعه، توجه به تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی ضروری است. لذا پژوهش حاضر، به این مهم کمک خواهد کرد. در آسیا، در تایوان (ینگ و تونگ^۵، ۲۰۰۴)، کره (ونگ، لی و چنگ^۶، ۲۰۰۳)، هندوستان (نلوا و اناند^۷، ۲۰۰۳) و هنگ‌کونگ (چک و لونگ^۸، ۲۰۰۴) تحقیقاتی در مورد با اعتیاد به اینترنت انجام شده است.

تحقیقات نشان داده‌اند که اعتیاد به اینترنت با تیپ‌های شخصیتی درون‌گرا و دارای رفتار احساسی ارتباط دارد. هم‌چنین جست‌وجوی مطالب تازه و نیز ارتباط اجتماعی بالا، معنی‌دارترین پیش‌بینی‌کننده برای اعتیاد به اینترنت است. لاندرس^۹ و باری^{۱۰} (۲۰۰۶) نشان داده‌اند افراد دل‌پذیر، با وجدان و برون‌گرا گرایش کمتری به استفاده از اینترنت دارند.

گامبور و واس^{۱۱} (۲۰۰۸)، نشان دادند که میان برون‌گرایی و خوشایندی و روان‌رنجورخویی با استفاده مفرط از اینترنت در میان زنان ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این در حالی است که میان مقیاس‌های آزمون نئو و استفاده مفرط از اینترنت در زنان مجارستانی ارتباطی مشاهده نمی‌شود. نتایج تحقیق انجام شده، توسط هاردی^{۱۲} و تی^{۱۳} (۲۰۰۷) بر روی ۹۳ نفر (۴۹ زن و ۴۴

-
1. Extraversion
 2. Open to Experience
 3. Agreeableness
 4. Conscientiousness
 5. Yang & Tung
 6. Whang, Lee & Chang
 7. Nalwa Anand
 8. Chak & Leung
 9. Landers
 10. Bury
 11. Gamborb & Vas
 12. Hardie
 13. Tee

مرد) در ردیف سنی ۱۸ تا ۷۲ ساله در استرالیا انجام گرفت، ارتباط مثبت و معنی‌داری میان روان رنجورخویی و اعتیاد به اینترنت و ارتباط منفی و معنی‌داری میان برون‌گرایی و اعتیاد به اینترنت نشان داده شد. میرکرک و همکاران (۲۰۰۹) تحقیقی به روش طولی و به مدت یک سال بر روی ۴۴۷ فرد بزرگسال معتاد به اینترنت که ۱۶ ساعت در هفته کار می‌کردند انجام دادند. یکی از نتایج، وجود رابطه منفی معنادار بین ویژگی شخصیتی از جمله توافق، وجدانی بودن و برون‌گرایی و اعتیاد به اینترنت بود. نتایج تحقیقاتی که توسط کونیمورا^۱ و توماس (۲۰۰۰) در این رابطه بر روی ۱۱۳ دانشجوی دانشگاه لویولا ماری مونت انجام شد، نشان داد که ارتباط مثبت و معناداری میان روان رنجورخویی و اعتیاد به اینترنت و هم‌چنین ارتباط منفی و معنی‌داری نیز میان برون‌گرایی و اعتیاد به اینترنت وجود دارد. پژوهش انجام شده توسط حسن‌زاده و همکاران (۲۰۱۲) نشان داد که اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه شایع و در دانشجویان دختر و پسر متفاوت است. اعتیاد به اینترنت در دانشجویان براساس میزان استفاده از اینترنت و براساس رشته تحصیلی دانشجویان، متفاوت است. نتایج تحقیقات شایق و همکاران (۱۳۸۸) ارتباط معنی‌داری میان روان رنجورخویی و اعتیاد به اینترنت در نوجوانان پیدا کرد و نیز رابطه معناداری میان خوشایندی و وظیفه‌شناسی در نوجوانان یافت شد و این اعتیاد در نوجوانان پسر بیشتر از دختر مشهود بود. در مطالعه توصیفی تمنایی‌فر و همکاران (۱۳۹۱) نیز که با عنوان رابطه بین اعتیاد به اینترنت و ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان مقطع متوسطه کاشان انجام شد، بین اعتیاد به اینترنت با روان رنجورخویی و برون‌گرایی با ۹۵٪ اطمینان رابطه‌ای معنادار وجود داشت. اما، بین با وجدان بودن با اعتیاد به اینترنت رابطه معنی‌داری مشاهده نشد.

در این تحقیق فرضیه‌های زیر مورد آزمون قرار گرفت:

۱. بین اعتیاد به اینترنت و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد.
۲. بین اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.
۳. بین اعتیاد به اینترنت و ویژگی‌های شخصیتی رابطه وجود دارد.

روش

روش پژوهش حاضر، از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش، شامل: کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه مشغول به تحصیل در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ استان سمنان با تعداد ۲۸۱۹۴ نفر می‌باشد. از بین جامعه آماری، بر اساس مورگان، تعداد ۸۰۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه استفاده به عمل آمد. برای اندازه‌گیری اعتیاد به اینترنت، آزمون ۲۰ سؤالی اعتیاد به اینترنت یانگ استفاده شده است. در این آزمون خواننده باید به هر یک از ۲۰ سؤال روی مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای شامل هرگز، به ندرت، اغلب و همیشه پاسخ بدهد. دامنه نمرات این آزمون از ۰ تا ۱۰۰ است که نمره بیشتر، نشان‌دهنده وابستگی بیشتر به اینترنت و شدیدتر بودن مشکلاتی است که در نتیجه استفاده مفرط از آن برای شخص به وجود آورده است. برای ارزیابی نمره حاصل، از دستورالعمل یانگ استفاده گردیده است. به این معنی که نمره ۲۰ تا ۴۹ نشان‌دهنده کاربر معمولی، نمره ۵۰ تا ۷۹ نشان‌دهنده کاربر در معرض اعتیاد و نمره ۸۰ تا ۱۰۰ نشان‌دهنده کاربر معتاد می‌باشد. بررسی پایایی پرسش‌نامه در تحقیقات مختلف اعداد ۰/۹۵ (در سوئد)، ۰/۹ (در کره)، و ۰/۸۵ را از آلفای کرونباخ گزارش کرده است. مورن در پژوهشی که برای بررسی اعتبار و روایی آزمون یانگ انجام داد بیان کرد، که گرچه این آزمون براساس اصول روان‌سنجی ساختاریافته تهیه نشده است، ولی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که این آزمون به عنوان ابزاری جهت سنجش، از اعتبار و روایی بالایی برخوردار است.

برای اندازه‌گیری ویژگی‌های شخصیتی از آزمون ۶۰ سؤالی نئو استفاده شده است که سؤالات آن در یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای و توسط خود فرد پاسخ داده می‌شوند. این آزمون از جدیدترین ابزارها در زمینه ارزیابی شخصیت است. فرم تجدیدنظر شده، پرسش‌نامه شخصیتی نئو در سال ۱۹۸۵ توسط کاستا و مک کری تهیه شده است. نسخه اصلی این تست حاوی ۲۴۰ سؤال است و دارای دو فرم درجه‌بندی توسط خود فرد و فرم دیگر آن درجه‌بندی توسط دیگران می‌باشد که پنج عامل اصلی شخصیت و شش خصوصیت در هر عامل را اندازه می‌گیرد و به این ترتیب، ارزیابی جامعی از شخصیت فرد ارائه می‌دهد. این تست در ایران توسط گروهی فرشی و صوفیانی (۱۳۸۷) ترجمه، هنجاریابی و اجرا شده است. آزمون نئو پنج عاملی در برگرنده یک الگوی نمونه‌های بالینی و نمونه‌هایی از افراد بالغ بهنجار قرار گرفته است. آزمون نئو وسیله‌ای برای

ارزیابی ویژگی‌های شخصیتی بهنجار است که توانسته کاربردهای خوب و مناسبی را در موقعیت‌های بالینی و پژوهشی از خود نشان دهد. چنان که گفته شد، این آزمون دارای ۵ عامل یا شاخص اصلی است که عبارتند از: روان رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، خوشایندی، وظیفه‌شناسی، که به ترتیب ضریب پایایی آنها در ایران ۰/۸۳، ۰/۷۵، ۰/۸۰، ۰/۷۹، ۰/۷۹ به دست آمده است. در این پژوهش، برای سنجش پیشرفت تحصیلی، از مقایسه معدل ترم اول با معدل سال گذشته دانش‌آموزان استفاده شد.

در این پژوهش، برای کمک به برقراری ارتباط میان متغیرهای تحقیق به طوری که بتوان، از طریق آنها استنتاج نمود، از روش‌های آمار توصیفی از قبیل میانگین، انحراف معیار، درصد و آمار استنباطی هم‌چون ضریب همبستگی پیرسون و تی مستقل استفاده شده است و برای این منظور از نرم‌افزار آماری SPSS بهره برده شده است.

همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، از مجموع ۸۰۰ دانش‌آموز نمونه آماری ۵۴/۳ درصد (۴۱۴ نفر) از آزمودنی‌ها مربوط به پسران و ۴۵/۷ درصد (۳۸۶ نفر) مربوط به دختران می‌باشد.

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌ها برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
پسر	۴۱۴	۵۴/۳
دختر	۳۸۶	۴۵/۷
جمع	۸۰۰	۱۰۰

یافته‌ها

فرضیه اول: بین اعتیاد به اینترنت و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد.

جدول ۲. همبستگی بین اعتیاد به اینترنت و پیشرفت تحصیلی

متغیرها	تعداد	ضریب همبستگی محاسبه شده	سطح معناداری
اینترنت و پیشرفت تحصیلی	۸۰۰	-۰/۶۷۴	۰/۰۰۰

بر اساس جدول ۲، همبستگی بین استفاده از اینترنت و پیشرفت تحصیلی برابر با $-۰/۶۷۴$ و سطح معنی داری $۰/۰۰۰$ به دست آمده که نشانگر معناداری این ضریب است. با توجه به این که علامت این ضریب منفی است، همبستگی منفی وجود دارد؛ یعنی، افزایش در استفاده از اینترنت با کاهش در پیشرفت تحصیلی همراه است.

فرضیه دوم: بین اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

جدول ۳. مقایسه اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان دختر و پسر

متغیر	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار میانگین	درجه آزادی	t	سطح معناداری
اینترنت	پسر	۴۱۴	۹/۲۶۰۹	۵/۳۴۰۶۵	۰/۲۶۲۴۸	۷۹۸	۳/۹۸۷	۰/۰۰۰
	دختر	۳۸۶	۷/۵۰۴۳	۶/۸۲۰۶۲	۰/۳۶۵۱			

همان‌طور که نتایج آزمون t نشان می‌دهد بین دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر میزان استفاده از اینترنت تفاوت معنادار وجود دارد و میانگین استفاده از اینترنت در پسران ($۹/۲۶۰۹$)، از میانگین استفاده از اینترنت در دختران ($۷/۵۰۴۳$) به طور معناداری بالاتر است.

فرضیه سوم: بین اعتیاد به اینترنت و ویژگی‌های شخصیتی رابطه وجود دارد.

جدول ۴. ضرایب همبستگی بین اعتیاد به اینترنت و ویژگی‌های شخصیتی

متغیرها	تعداد	ضریب همبستگی محاسبه شده	سطح معناداری
روان آزرده‌گرایی	۸۰۰	۰/۵۳	۰/۰۰۰
برون‌گرایی	۸۰۰	-۰/۱۱۲	۰/۰۲۰
گشودگی	۸۰۰	۰/۰۶۴	۰/۰۶۹
موافق بودن	۸۰۰	۰/۶۰۳	۰/۰۰۰
با وجدان بودن	۸۰۰	-۰/۲۳۸	۰/۰۰۰

براساس جدول ۴، مشخص گردید که همبستگی بین اعتیاد به اینترنت با خرده‌مقیاس‌های روان‌آزرده‌گرایی و موافق بودن معنادار و مثبت، ضریب همبستگی بین اعتیاد به اینترنت و خرده‌مقیاس با وجدان بودن و برون‌گرایی معنادار و منفی است. اما ضریب همبستگی بین اعتیاد به اینترنت و خرده‌مقیاس گشودگی معنادار نیست.

بحث و نتیجه‌گیری

اینترنت، وسیله‌ای است که با وجود عمر کوتاه خود توانسته، تأثیرات بسیاری بر زندگی جوامع بگذارد. اما، استفاده نامناسب از آن منجر به پیدایش برخی آسیب‌ها از جمله اعتیاد به اینترنت شده است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر میزان استفاده از اینترنت تفاوت معنادار وجود دارد و میانگین استفاده از اینترنت در پسران از میانگین استفاده از اینترنت در دختران به‌طور معناداری بالاتر است که این یافته‌ها، مطالعات کیم و همکاران (۲۰۰۶)، منطقی (۱۳۸۷)، هادی‌پور (۱۳۸۹)، زکریایی (۱۳۸۸) و شایق و همکاران (۱۳۸۸) را تأیید و نظر فان‌چن (۲۰۰۴)، یین و همکاران (۲۰۰۷) و حسن‌زاده و رضایی (۱۳۸۹) را که استفاده افراطی دختران را تأیید کرده بودند و هم‌چنین نظر قاسم‌زاده (۱۳۸۵) که بین تعداد دختران و پسران تفاوتی ندیده است، را رد می‌کند. یکی از دلایل آن احتمالاً می‌تواند، محدودیت نظارت بیشتر والدین برای دخترها باشد.

یافته‌ها نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت و برون‌گرایی در دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد که این نتایج با پژوهش‌های گامبور و واس (۲۰۰۸)، هاردی و تی (۲۰۰۷) و لاندروس و باری (۲۰۰۶) هم‌خوانی دارد. افراد دارای اعتیاد به اینترنت افرادی گوشه‌گیر و درون‌گرا و منزوی و دارای روابط اجتماعی محدود می‌باشند، اما برون‌گراها دارای ویژگی‌های متمایزی هستند که عبارتند از: هیجان‌طلبی، قاطعیت، مشارکت، معاشرت، ابراز احساسات، برقراری روابط صمیمی با دیگران، بیشتر دوستانه و اجتماعی هستند اینترنت، دارای یک سری از ویژگی‌ها از جمله فضای اجتماعی است. استفاده از اطلاعات، به فعال‌سازی روابط اجتماعی کمک می‌کند. بنابراین، به آسانی می‌توان، برداشت کرد که این افراد کمتر دنیای مجازی اینترنت را ترجیح می‌دهند.

براساس نتایج به‌دست آمده، همبستگی بین اعتیاد به اینترنت با خرده‌مقیاس روان‌آزرده‌گرایی معنادار و مثبت است که این نتایج با تحقیقات شایق و همکاران (۱۳۸۸)، تمنایی‌فر و همکاران (۱۳۹۱)، در داخل کشور هم‌خوانی دارد و نیز با نتایج ینگ و تونگ (۲۰۰۴)، ونگ، لی و چنگ (۲۰۰۳)، نلوا و اناند (۲۰۰۳) و چک و لیونگ (۲۰۰۴) و هاردی و تی (۲۰۰۷)، کونیمورا و توماس (۲۰۰۰) هم‌خوانی دارد. از آنجایی که افراد روان‌آزرده‌گرا یا روان‌رنجور دارای برخی ویژگی‌های متمایز، شامل: ترس، غم، برانگیختگی، خشم، احساس گناه و احساس کلافگی دایم و فراگیر هستند، درجه‌های انطباق ضعیف‌تری با دیگران دارند و از نظر عاطفی بی‌ثبات هستند. این ویژگی‌ها می‌تواند، موجب شود که افراد وابسته به اینترنت به دلیل وجود برخی از ویژگی‌های مذکور و عدم توانایی جهت‌درگیر شدن و چالش با مشکلات به صورت کارآمد و فعال، جهت خود را تغییر دهند و از این سلسله ویژگی‌های ناخوشایند رهایی یابند (شولتز و شولتز، ۱۳۸۹). بین وظیفه‌شناسی و اعتیاد به اینترنت رابطه در جهت معکوس است؛ یعنی، با افزایش نمرات وظیفه‌شناسی، نمرات اعتیاد به اینترنت کاهش می‌یابد و بالعکس. این نتیجه با تحقیقات ونگ، لی و چنگ (۲۰۰۳)، لاندروس و باری (۲۰۰۶)، مبنی بر این‌که افراد معتاد به اینترنت خودرأی و خودسر می‌باشند و دارای حالات پارانوئیدی هستند و همچنین، ضعف در کنترل تکانه دارند، هم‌سو و هم‌جهت می‌باشد. وظیفه‌شناسی، شامل دو ویژگی عمده: توانایی کنترل تکانه‌ها و تمایلات، به‌کارگیری طرح و برنامه در رفتار برای رسیدن به اهداف مورد بررسی می‌باشد. برخی شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که نیاز به لذت‌طلبی و علاقه‌مندی به امور جنسی در افزایش غیر وجدانی

بیشتر از افراد با وجدان است. بنابراین، این مسأله می‌تواند، یکی از دلایلی باشد که این افراد به اینترنت جذب و بدان وابستگی پیدا می‌کنند.

در این پژوهش بین گشودگی به تجربه و اعتیاد به اینترنت رابطه به دست نیامد. این یافته با نتایج به دست آمده از تحقیقات یانگ و همکاران (۲۰۰۷)، مبنی بر این که افراد معتاد به اینترنت افرادی خسته و ملول‌اند و از اضطراب اجتماعی رنج می‌برند و بازداری اجتماعی و جمع‌گریزی بیشتری دارند، غیر هم‌سو می‌باشد. نتایج به دست آمده، را می‌توان، این گونه تبیین نمود که مؤلفه شخصیتی گشودگی نسبت به تجربه در افرادی که به سراغ اینترنت می‌روند، چه بسا نشان از انعطاف‌پذیری و کسب تجربه‌های جدید باشد. محدودیت‌ها و مشکلات این پژوهش عبارت بودند از: عدم همکاری برخی مسؤولان مدارس و دانش‌آموزان، فقر منابع ایرانی و خارجی در رابطه با این موضوع به دلیل تازه بودن آن. با توجه به نتایج به دست آمده، به نظر می‌رسد، ویژگی شخصیتی افراد، پیش‌بینی‌کننده آسیب‌پذیری در برابر اعتیاد به اینترنت می‌باشد. لذا، پیشنهاد می‌شود، با ارزیابی شخصیت کاربران اینترنت، اشخاص در معرض خطر جهت پیش‌گیری از اعتیاد به اینترنت شناسایی شوند. در پایان، پیشنهاد می‌شود، این پژوهش در شهرهای دیگر و دلایل روانی‌گرایش افراد به اینترنت تحقیق و توجه شود.

منابع

۱. تمنایی فر، محمدرضا، صدیقی ارفعی، فربرز و گندمی، زینب. (۱۳۹۱). رابطه بین اعتیاد به اینترنت با ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان مقطع متوسطه. *مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان (طیب شرق)*، ۱۱(۱)، ۶۷-۷۱.
۲. حسن‌زاده، رمضان و رضایی، عباس. (۱۳۸۹). آسیب‌ناشی از کاربرد فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در دانشجویان. *فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۱(۱)، ۷۹-۹۱.
۳. زکریایی، لیلا. (۱۳۸۸). *بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشگاه‌های دولتی تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
۴. شایق، سمیه، آزاد، حسین و بهرامی، هادی. (۱۳۸۸). بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با ویژگی‌های شخصیتی در نوجوانان تهران. *اصول بهداشت روان*، ۱۱(۴۲)، ۱۵۸-۱۴۹.
۵. شولتز، سیدنی الن و شولتز، دوان. (۱۳۸۹). *نظریه‌های شخصیت* (ترجمه یحیی سید محمدی). تهران: انتشارات ویرایش.

۶. غفاری، مسعود. (۱۳۸۹). بررسی تأثیر آموزش خود آگاهی هیجانی و کنترل تکانه در کاهش کناره‌گیری اجتماعی و کاربری اجباری اینترنت. پایان نامه دکترای روان‌شناسی عمومی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی.
۷. قاسم‌زاده، لیلی. (۱۳۸۵). احساس تنهایی، عزت نفس و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا و غیرمبتلا به استفاده آسیب‌شناختی از اینترنت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
۸. گروسی‌فرشی، میر تقی و صوفیانی، حکیمه. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین ابعاد شخصیت و سلامت عمومی در دانشجویان دانشگاه تبریز. *مطالعات تربیتی و روان‌شناسی*، ۹(۲)، ۴۷-۶۳.
۹. منطقی، مرتضی. (۱۳۸۷). *راهنمای والدین در استفاده فرزندان از فن‌آوری ارتباطی جدید، بازی‌های ویدیویی، رایانه‌ای*. تهران: انتشارات عابد.
۱۰. هادی‌پور، سهیلا. (۱۳۸۹). رابطه بین سبک‌های شناختی یادگیری و آسیب‌های ناشی از تکنولوژی در دانش‌آموزان سال اول دبیرستان شهرستان آمل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد ساری.
11. Bullen, P., & Harré, N. (2000). *The internet: Its effects on fatety and behavior implications for adolescents*. Department of Psychology, University of Auckland, November.
12. Chak, K., & Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of Internet addiction and Internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 7(5), 559-570.
13. Chin, H. K., Ju, Y. Y., & Cheng, C. (2006). Tridimensional personality of adolescents with internet addiction and substance use experience. *Canadian Journal of Psychiatry*, 51(14), 887-94.
14. Fan Chen, Y. (2004). The Relationship mobile phone use to addiction and depression American college study. *Mobile Communication and Social Change*, 10, 344-352.
15. Gambor, A., & Vas, L. (2008). A nation-and gendered-based study about their relationship between the big five and motives for internet use, a Hungarian and Israeli comparison. *Theory Science*, 38(4), 1527-5558.
16. Gonzalez, N. A. (2008). *Internet addiction disorder and it's relation to impulse control*. MA. Dissertation. USA: Texas University, College of Psychology, 6-25.
17. Hardie, E., & Tee, M. Y. (2007). Excessive internet use: The role of personality, loneliness and social support networks in internet addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*, 5(1), 34-47.
18. Hassanzadeh, R., Beydokhti, A., & Danesh Zadeh, F. (2012). The prevalence of internet addiction among university students: A general or specific problem?. *Journal of Basic And applied Scientific Research*, 2(5), 5264-5271.
19. Kim, J. H., Lou, C. H., Cheuk K. K., Kan P., Hui, H., & Griffiths, S. M. (2009). Predictors of heavy internet use and associations with health-promoting and health risk behavior among Hong Kong university students. *Journal of Adolescence*, May, 10, 10-16.
20. Kim, K., Ryu, E., Chon, M. Y., Yeun, E. J., Choi, S. Y., Seo, J. S., et al. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and

- suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43(2), 185-192.
21. Kunimura, M., & Thomas, V. (2000). Summary and review of the NEO-PI-R personality test. *Journal of Loyala Mary Mount University*, 38(4), 1-13.
 22. Landerse, R. N., & Bury J. L. (2006). The anion resignation of big and narrow personality traits in relation internet usage. *Computers in Human Behavior*, 22(2), 437-451.
 23. Meerkerk, G. J., Van Den Eijnden, R. J. J. M., Vermulst, A. & Garretsen, H. F. L. (2009). The Compulsive internet use scale, addiction research institute. *Cyber Psychology and Behavior*, 12(1), 1-6.
 24. Nalwa, K., & Anand, A. P. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern. *CyberPsychology & Behavior*, 6(6), 653-656.
 25. Patrick, F., & Joyce, J. (2008). Internet addiction: Recognition and intervention. *Journal Psychiatr Nurse*, 22(6), 1067-1071.
 26. Whang, L. S. M., Lee, S., & Chang, G. (2003). Internet over-users psychological profiles: A behavior sampling analysis on Internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 6(2), 143-150.
 27. Yang, S. C., & Tung, C. J. (2004). Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Journal Geriatric Nurse*, 25(2), 102-106.
 28. Yang, C. K., Choe, B. M., Baity, M., Lee, J. H., & Cho, J. S. (2007). SCL-90-R and 16PF profiles of senior high school students with excessive internet use. *Can J Psychiasry*, 50(7), 407-414.
 29. Yen, J. Y., Ko, C. H., Yen, C. F., Wu, H. Y., & Yang, M. J. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: Attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *Journal of Adolescent Health*, 41(1), 93-8.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی